

Forholdet mellom innledende tekster og prisbærende poster

Advokat/Partner Helge Morten Svarva og advokatfullmektig Håvard Andreassen

Holmsbu, 31. august 2017

Niersholm

1 Innledning

Wiersholm

1.1 Overordnet

- Naturalytelsen
- Pengeytelsen – vederlagsformater
 - Fastpris
 - Regning
 - Enhetsprisformatet

Innholdfortegnelse	
Avtaledokument	
A Generell del	A.1 Innledning A.2 Kort om kontraktens omfang A.3 Organisasjon og entreprisemodell A.4 Dokumentliste
B Kontraktsbestemmelser	B.1 Alminnelige kontraktsbestemmelser B.2 Spesielle kontraktsbestemmelser
C Tekniske krav	C.1 Tekniske rammebetingelser C.2 Teknisk beskrivelse C.3 Tegninger og modeller C.4 Tekniske referansedokumenter
D Krav til byggeprosessen	D.1 Administrative rutiner D.2 Kvalitetssikring D.3 Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA) D.4 Øvrige krav til byggeprosessen
E Frister og dagmulker	E.1 Frister E.2 Dagmulker E.3 Framdriftsplanlegging
F Vederlaget	F.1 Prissammendrag F.2 Regningsarbeider F.3 Påslag for side- og underentrepriser F.5 Opsjoner F.6 Regulering
G Oppdragsgivers ytelser	
Vedlegg	

1.2 Enhetsprisformatet

- Totalytelsen brutt ned i poster
- Angis med **enhet** og **mengde**
- E **priser** hver enhet og **multipliserer prisen med mengden**
- Sum av postpriser = kontraktssum
- E får oppgjør for **medgåtte mengder**

Post nr.	KS-kode og tekst	Enhet	Mengde	Pris	Sum
	NF1.171222 UTLEGGING I FYLLING				
	Prosjektert anbrakt volum	m ³	12 000	25	300 000
	Type masse/sortering: Sprengt stein Levering: Masser fra depot Komprimering: Normal komprimering Kontroll av komprimering: Begrenset kontroll				.
	Lokalisering: Parsell 123, se tegning C3-233 Underlag: Morene Kote/nivå: Toppfylling kote 65 Tykkelse: 1-3 m, tilpasset terrenget Krav til lagvis utlegging: Ingen				
	Andre krav: nei				

Nierholm

1.3 Standardisering

To standarder på markedet

NS 3420

Prosesskoden

1.4 NS 3420s system

➤ NS 3420-1:2014:

- **Punkt 4a3):** "*En prisbærende post (...) må klart og entydig definere de delprodukter og ytelser som skal inngå i posten*"
- **Punkt 4y3):** Forutsatt i stikkordet "*Andre krav*"

QB2.111181A BINDINGSVERK AV HELTRE Areal Fasthet/sortering: Fasthets-/sorteringsklasse C24/T2 Type bindingsverk: Enkelt Dimensjon: 36 mm x 198 mm Spikerslag: Horisontale c/c 900 mm Lokalisering: Se fig. A.4 Feste bunnsvill: Valgfritt Vegghøyde: 2400 mm Underlag: Betong Andre krav: a) Omfang og prisgrunnlag Prisen omfatter ekstra spikerslag for veggfast hylle. c) Utførelse Det skal legges inn ekstra spikerslag for veggfast hylle som er vist på detaljtegning nr. A5-300.

NS 3420-1:2014, punkt 4y3)

Ved endringer, tilleggskrav eller supplerende informasjon som ikke hører under andre stikkord, skal det utenfor stikkordet Andre krav velges Ja, og det tilføyes A til slutt i koden.

Teksten plasseres under én eller flere av følgende overskrifter:

- Omfang og prisgrunnlag
- Materialer
- Utførelse
- Toleranser
- Prøving, kontroll
- Mengderegler

1.5 Agenda

- 2) Innledende tekster – problemstillingen
- 3) Rettskildematerialet
- 4) Retningslinjene for vurderingen

2 Innledende tekster – problemstillingen

2.1 Innledende tekster

2.1.1 Generelt

- Utslag av bransjepraksis
- Bryter med systemet i NS 3420
- NS 3450 side 15:
*"Et kapittel skal normalt bestå av **eventuell innledende tekst** og etterfølgende eller underliggende poster"*

2-09.20.1	<u>KRAV TIL MATERIALER OG UTFØRELSE</u> (Gjelder foran og i tillegg til oppgitt kode og tekst i henhold til NS 3420). TILTAK FOR OPPFYLLELSE AV KRAV TIL HELSE- MILJØ-SIKKERHET SKAL INKLUDERES I DE ETTERFØLGENDE POSTER I DEN GRAD DE IKKE INNGÅR I KAP.01 RIGG OG DRIFT. DET HENVISES OGSÅ TIL PROSJEKTETS SHA-PLAN. Enhetsprisene skal inkludere komplett produksjon, levering, montering og utførelse inklusive alle nødvendige delytelser, materialer, tilpasninger og tilslutninger til tilstøtende konstruksjoner samt innfesting og forankring, iht gjeldende forskrifter. Enhetsprisene skal dersom ikke annet fremkommer under den enkelte post inkludere: - Alle bindere og innfestingsmidler av rustfritt stål. - All fugearmering <u>etc</u> i rustfritt stål eller epoxybelagt stål. Det gis IKKE tillegg for muring og pussing i smyg.		
-----------	--	--	--

2.1 Innledende tekster

2.1.2 Hvor finner vi disse?

Innholdfortegnelse	
Avtaledokument	
A Generell del	A.1 Innledning A.2 Kort om kontraktens omfang A.3 Organisasjon og entreprisemodell A.4 Dokumentliste
B Kontraktsbestemmelser	B.1 Alminnelige kontraktsbestemmelser B.2 Spesielle kontraktsbestemmelser
C Tekniske krav	C.1 Tekniske rammebetingelser C.2 Teknisk beskrivelse C.3 Tegninger og modeller C.4 Tekniske referansedokumenter
D Krav til byggeprosessen	D.1 Administrative rutiner D.2 Kvalitetssikring D.3 Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA) D.4 Øvrige krav til byggeprosessen
E Frister og dagmulkter	E.1 Frister E.2 Dagmulkter E.3 Framdriftsplanlegging
F Vederlaget	F.1 Prissammendrag F.2 Regningsarbeider F.3 Påslag for side- og underentrepriser F.5 Opsjoner F.6 Regulering
G Oppdragsgivers ytelser	
Vedlegg	

LG-2012-067167 (Kjøsnesfjorden)

- Kontrakt SVV/Mika i et tunnel- og rassikringsprosjekt i Jølster
- Prosjektorientering: "*Det skal bygges i alt 4 rasvoller av ulik størrelse*"
- Ingen poster for rasvoller

2.1 Innledende tekster

2.1.2 Hvor finner vi disse?

Innholdfortegnelse	
Avtaledokument	
A Generell del	A.1 Innledning A.2 Kort om kontraktens omfang A.3 Organisasjon og entreprisemodell A.4 Dokumentliste
B Kontraksbestemmelser	B.1 Alminnelige kontraksbestemmelser B.2 Spesielle kontraksbestemmelser
C Tekniske krav	C.1 Tekniske rammebetingelser C.2 Teknisk beskrivelse C.3 Tegninger og modeller C.4 Tekniske referansedokumenter
D Krav til byggeprosessen	D.1 Administrative rutiner D.2 Kvalitetssikring D.3 Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA) D.4 Øvrige krav til byggeprosessen
E Frister og dagmulkt	E.1 Frister E.2 Dagmulkt E.3 Framdriftsplanlegging
F Vederlaget	F.1 Prissammendrag F.2 Regningsarbeider F.3 Påslag for side- og underentrepriser F.5 Opsjoner F.6 Regulering
G Oppdragsgivers ytelser	
Vedlegg	

Kapittel: 00 FELLESBESTEMMELSER	
Postnr	NS-kode/Spesifikasjon
00	FELLESBESTEMMELSER
	Bestemmelser i dette kapitlet gjelder generelt for alle kapitler i mengdebeskrivelsen.
	Denne mengdebeskrivelsen er basert på: <i>"NS 3420 Beskrivelsestekster for bygg, anlegg og installasjoner, versjon 2009 (NS3420:2009)"</i>

Kapittel: 18 ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER	
Postnr	NS-kode/Spesifikasjon
18	ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER
18.40	ELKRAFT GENERELT
18.40.1	Denne del av beskrivelsen anvendes som grunnlag for tilbud på elektro- og teletekniske installasjoner i prosjektet. Installasjonene og leveransene skal tilbys levert komplett i driftklar og godkjent stand i henhold til etterfølgende beskrivelse. I leveransen inngår all ledelse, administrasjon, oppfølging og alle tekniske og administrative grensesnittsavklaringer. Samt levering av nødvendig dokumentasjon.

Kapittel: 18 ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER	
Postnr	NS-kode/Spesifikasjon
18.41	BASISINSTALLASJONER ELKRAFT
18.41.1	Omfang Dette kapittel omfatter levering og montering av system for kabelføring. Systemet skal dekke alle behov for fremføring av kabler i anlegget

2.1 Innledende tekster

2.1.3 Hvorfor?

1. Veilede tilbyderne
2. Effektivitetshensyn – arbeider/krav som inngår i flere poster

BFJR 619 (2013)

- Kontrakt: utbygging og ombygging av offentlig administrasjonsbygg
- Innledende tekst: "Sylinderlås skal leveres og monteres for alle etterfølgende poster for innerdører"
- Ikke nevnt i etterfølgende poster

2.1 Innledende tekster

2.1.3 Hvorfor?

1. Veilede tilbyderne
2. Effektivitetshensyn – arbeider/krav som inngår i flere poster
3. Samordne komponenter som inngår i flere poster

18.40.3.15	Merking. I leveransen skal det medregnes et merkesystem som til passes anleggets overordnet merkesystem. Generelt skal alt utstyr merkes. Som merkeutstyr skal det benyttes merkeskilt i plast eller metall der feks. navn/kabel. nr. er varig preget inn. Kabler skal merkes i "alle ender". Det er utarbeidet egne retningslinje for "Tag" kodesystem for anlegget.
18.40.3.16	Funksjonskontroll. I tillegg til funksjonskontroll av systemer, komponenter og utstyr som leveres skal det gjennomføres funksjonskontroll mellom forskjellige tekniske systemer og anlegg. Funksjonskontrollen gjennomføres i de forskjellige driftstilstander som kan inntreffe også ved nettutfall og ved aktivering av varslings- og sikkerhetssystemer. Systemer som leveres av andre som for eksempel prosessutstyr og VVS tekniske anlegg skal inkluderes i overnevnte funksjonskontroll.
18.40.3.17	Rengjøring. Alt utstyr, tilhørende rom og tavlekott skal leveres i rengjort stand.

2.1 Innledende tekster

2.1.3 Hvorfor?

1. Veilede tilbyderne
2. Effektivitetshensyn – arbeider/krav som inngår i flere poster
3. Samordne komponenter som inngår i flere poster
4. Sikre seg mot uteglemler?

2-09.20.1

KRAV TIL MATERIALER OG UTFØRELSE

(Gjelder foran og i tillegg til oppgitt kode og tekst i henhold til NS 3420).

TILTAK FOR OPPFYLLELSE AV KRAV TIL HELSE- MILJØ-SIKKERHET SKAL INKLUDERES I DE ETTERFØLGENDE POSTER I DEN GRAD DE IKKE INNGÅR I KAP.01 RIGG OG DRIFT. DET HENVISES OGSÅ TIL PROSJEKTETS SHA-PLAN.

Enhetsprisene skal inkludere komplett produksjon, levering, montering og utførelse inklusive alle nødvendige delytelser, materialer, tilpasninger og tilslutninger til tilstøtende konstruksjoner samt innfesting og forankring, iht gjeldende forskrifter.

Enhetsprisene skal dersom ikke annet fremkommer under den enkelte post inkludere:

- Alle bindere og innfestingsmidler av rustfritt stål.
- All fugearmering etc i rustfritt stål eller epoxybelagt stål.

Det gis IKKE tillegg for muring og pussing i smyg.

2.2 Problemstillinger

Utfordring: Arbeider/leveranser plassert ulike steder i beskrivelsen

2.2 Problemstillinger

Eksempel (elektro)

Side 18-66					
Kapittel: 18 ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER					
Postnr	NS-kode/Spesifikasjon	Enh.	Mengde	Pris	Sum
18.43.432 1	Hovedfordeling				
18.43.432 1.1	WD2.1A Fordelinger for distribusjon av elkraft				
	ELKRAFTFORDELING FOR DISTRIBUSJON PREFABRIKERT MONTERT I SKAP SOM BESKREVET Anvendelse: Hovedfordeling som beskrevet og som vist på enlinjeskjema.				
	Andre krav: Tekniske bestemmelser under kapittel 18.40 ELKRAFT GENERELT og innledende tekst i dette kapittel.	RS			

1) Levering av jordfeilsvarsler

2) Funksjonstesting av jordfeilsvarsler

3) Etterfølgende programmering av jordfeilsvarsler

Kierholm

Kapittel: 18 ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER

Postnr	NS-kode/Spesifikasjon	Enh.	Mengde	Pris	Sum
	alarmsignal legges frem på rekkeklemmer. - Jordfeilvarsling skal være retningsbestemt og justerbare med hensyn på strøm og tid, samt ha nødvendige potensialfri signalkontakter for overføring av status og alarm. Status- og alarmsignal legges frem på rekkeklemmer. - Isotransformator for instrumentering og PLS skal være av typen støydempet. - Brytere, vendere, instrumenter for betjening skal monteres innfelt i front av fordelingen - Signallamper skal leveres som dioder innfelt i front av fordelingen. - Alt utstyr i front av fordelingen skal ha merkeskilt. - Til fordeling leveres tidsskriftkassett i A4-format for oppbevaring av skjemaer og tegninger. - Kursfortegnelse leveres i ramme og vindu i A4-format. Rammen festes til baksiden av dør til hver seksjon av fordeling. - El. entreprenøren skal innstille alle vern til brytere (tid-strøm) i henhold til kortslutningsberegninger og selektivitetsanalyse som El. entreprenøren selv har utarbeidet. - Det benyttes samme fabrikat på like produkter.				

1) Levering av jordfeilsvarsler

Kapittel: 18 ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER

Postnr	NS-kode/Spesifikasjon	Enh.	Mengde	Pris	Sum
18.40.3.14	Montering. Montering av utstyr og materialer skal være i henhold til godkjenninger og fabrikantens anbefalinger. Spesielt nevnes tunneler og ventilkammere der alle kabelinnføringer i apparater og utstyr skal utføres med nipler i metall som har gjenger og som har pakninger som kan ettertrekkes. Alle nipler forsegles med silikon. Kabler skal føres inn i utstyr nedenfra. Kabelføringer inn i utstyr horisontalt skal utføres slik at vann ikke kan ledes inn i utstyret - drypp nese. Der hvor det benyttes fleksibel kabel skal niplene ha strekkavlaster. Membran nipler aksepteres ikke. El. entreprenør skal medregne nødvendig nipler for kabel innføring og tilkobling av utstyr som leveres av andre. Hensyn til elektromagnetiske felter skal ivaretas ved valg av utstyr, føringsveier og installasjon. Primært skal løsningene bestå i å opprettholde nødvendig avstand, men aktive skjermingstiltak kan være nødvendig. I installasjoner med frekvensomformere må kabler, nipler, installasjonsmateriell, brytere bokser, servicebrytere, etc. være typegodkjent etter EMC-direktivet.				
18.40.3.15	Merking. I leveransen skal det medregnes et merkesystem som til passes anleggets overordnet merkesystem. Generelt skal alt utstyr merkes. Som merkeutstyr skal det benyttes merkeskilt i plast eller metall der feks. navn/kabel. nr. er varig preget inn. Kabler skal merkes i "alle ender". Det er utarbeidet egne retningslinje for "Tag" kodesystem for anlegget.				
18.40.3.16	Funksjonskontroll. I tillegg til funksjonskontroll av systemer, komponenter og utstyr som leveres skal det gjennomføres funksjonskontroll mellom forskjellige tekniske systemer og anlegg. Funksjonskontrollen gjennomføres i de forskjellige driftstilstander som kan inntreffe også ved nettutfall og ved aktivering av varslings- og sikkerhetssystemer. Systemer som leveres av andre som for eksempel prosessutstyr og VVS tekniske anlegg skal inkluderes i ovennevnte funksjonskontroll.				
18.40.3.17	Rengjøring. Alt utstyr, tilhørende rom og tavlekott skal leveres i rengjort stand.				

2) Funksjonstesting av jordfeilsvarsler

Kapittel: 18 ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER

Postnr	NS-kode/Spesifikasjon	Enh.	Mengde	Pris	Sum
18.43.432	System for hovedfordeling				
18.43.432.1	Omfang Dette kapittel omfatter levering, montering og tilkobling av hovedfordeling. Hovedfordelingen er en kombinert fordeling for generelle installasjoner og driftstekniske installasjoner. Fordelingene monteres i egne rom som angitt på plantegningene. Leveransen skal leveres i driftsklar og godkjent stand i henhold til etterfølgende beskrivelse. Beskrivelse av leveransen Anleggets systemspenning er: • TN-S 230/400V AC Overføringsspenning til underfordelinger: 1000V, AC Anleggets styrestrøm: 230V AC og 24V, DC. Anleggets installerte effekter er vist på enlinjeskjema. Alt utstyr (byggutstyr og brukerstyr) må påregne en spenningsvariasjon på $\pm 10\%$ i henhold til IEC norm 60038. Hovedfordelingen/fordelinger skal leveres som prefabrikkert lakkert stålplatekapslede apparatskap i form 4a etter NEK EN 60439 og Forskrift om elektrisk utstyr". de siste utgaver. (Generelle sikringsavganger som sikringsautomater/kombiautomater monteres samlet.)				

(3) Etterfølgende programmering av jordfeilvarsler

Nierholm

2.2 Problemstillinger

Utfordring: Arbeider/leveranser plassert ulike steder i beskrivelsen

Hovedtyper av tolkningsspørsmål:

1. Motstrid mellom innledende tekst og prispåbærende post?

- NS 8405 pkt. 3.2 (3): "Er det motstrid mellom bestemmelser i den enkelte dokumentgruppen nevnt i 3.1, *går spesielle bestemmelser foran generelle bestemmelser*"
- BFJR 456 (1996): "Ved uoverensstemmelse mellom innledende tekst og en beskrivelsespost *vil postteksten gjelde foran den mer generelle innledende teksten*"

2. Arbeidet beskrevet i innledende tekst, men ikke i noen prispåbærende post

- Spørsmål om uklarhet

2.3 Innfallsvinkler

➤ Tradisjonelt: Innenfor eller utenfor entreprenørens kontraktsforpliktelse?

➤ Kan det oppstilles en mellomkategori?

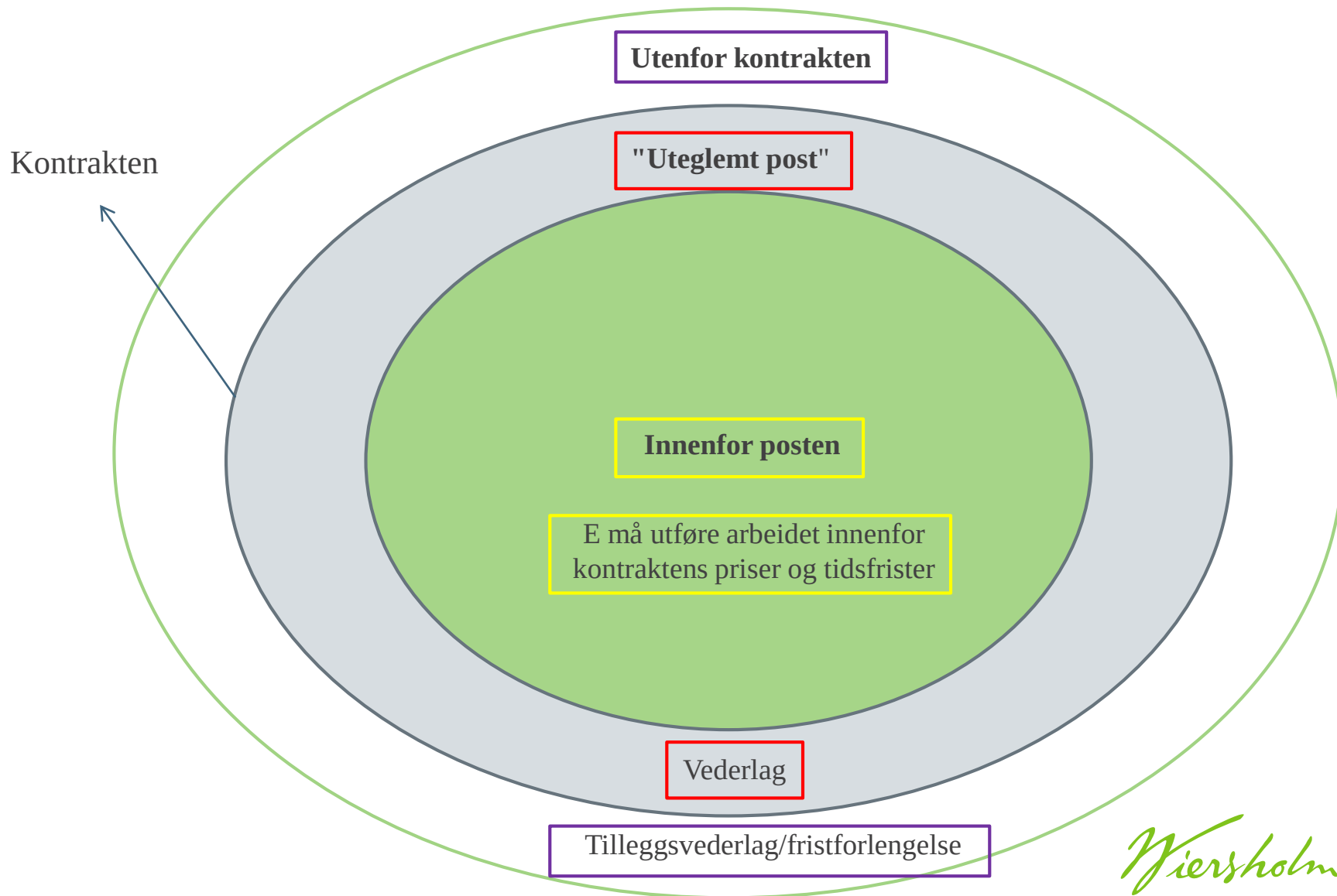
➤ Rt. 2007 s. 1489 Byggholt (avsnitt 86):

*"Det arbeid som det i dette tilfellet dreier seg om, er å påta seg ansvaret for tiltransporterte sideentreprenører. Byggholt har ikke bestridt at en slikt ansvar er **en del av selskapets plikter etter kontrakten**. Uenigheten dreier seg utelukkende om hvorvidt Byggholt har krav på vederlag utenom anbudet"*

➤ Hagstrøm/Bruserud (2014) side 156: "uteglemt post"

➤ Altså: Arbeidet skal utvilsomt utføres, men tvil om arbeidet er omfattet av det avtalte vederlaget

– Rent vederlagsspørsmål (utenfor endringsregimet)

Niersholm

3 Rettskildematerialet

3.1 Utgangspunktene for vurderingen

Generelt:

- Objektiv fortolkning
- Operasjonshensynet

Spesielt:

- Aksept om å følge "standardens system"?
- Klarhetskravet:
 - Rt. 2012 s. 1729 *Mika* (avsnitt 101): Klarhetskravet "*kan ikke dette strekkes så langt at tilbyder ved enhver mulig uklarhet kan legge til grunn den forståelsen som er i vedkommendes interesse, når det framstår som klart hva anbudsinnbyderen har ment*"

3.2 Standardene

> NS 3420:

Pkt. 4a3): "*En prisbærende post (...) må klart og entydig definere de delprodukter og ytelser som skal inngå i posten*"

Pkt. 4y3): Forutsatt i stikkordet Andre krav

> NS 3450 s. 15-16:

"Den innledende teksten skal være *kort og konsis*, og skal bidra til *forståelse* av postene. (...) Delprodukter og ytelser i innledende tekster eller øvrige deler av beskrivelsen som kan ha prismessige konsekvenser, skal *beskrives* i prisbærende poster"

Kapittel: 18 ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER					
Postnr	NS-kode/Spesifikasjon	Enh.	Mengde	Pris	Sum
18.43.432 1	Hovedfordeling				
18.43.432 1.1	WD2.1A Fordellinger for distribusjon av elkraft ELKRAFTFORDELING FOR DISTRIBUTJON PREFABRIKERT MONTERT I SKAP SOM BESKREVET Anvendelse: Hovedfordeling som beskrevet og som vist på enlinjeskjema. Andre krav: Tekniske bestemmelser under kapittel 18.40 ELKRAFT GENERELT og innledende tekst i dette kapittel.				
		RS		318489,00	318489,00

3.3 Rettspraksis

Rt. 2007 s. 1489 (Byggholt)

- Forholdet mellom prosjektbeskrivelse og en prisbærende post

Innholdfortegnelse	
Avtaledokument	
A Generell del	A.1 Innledning A.2 Kort om kontraktens omfang A.3 Organisasjon og entreprisemodell A.4 Dokumentliste
B Kontraktsbestemmelser	B.1 Alminnelige kontraktsbestemmelser B.2 Spesielle kontraktsbestemmelser
C Tekniske krav	C.1 Tekniske rammebetingelser C.2 Teknisk beskrivelse C.3 Tegninger og modeller C.4 Tekniske referansedokumenter
D Krav til byggeprosessen	D.1 Administrative rutiner D.2 Kvalitetssikring D.3 Sikkerhet, helse og arbeidsmiljø (SHA) D.4 Øvrige krav til byggeprosessen
E Frister og dagmulker	E.1 Frister E.2 Dagmulker E.3 Framdriftsplanlegging
F Vederlaget	F.1 Prissammendrag F.2 Regningsarbeider F.3 Påslag for side- og underentrepriser F.5 Opsjoner F.6 Regulering
G Oppdragsgivers ytelser	
Vedlegg	

3.3 Rettspraksis

Rt. 2007 s. 1489 (Byggholt)

- Forholdet mellom prosjektbeskrivelse og en prisbærende post
- Anbud for bygningsmessige arbeider ved tilbygg/ombygging av Linderud skole
- JM Byggholt AS ble tildelt anbudet

Rt. 2007 s. 1489 (Byggholt)

Kontrakten

Prosjektbeskrivelsen (Bok 0)

➤ **Pkt. A.2.2:**

"Tiltakshaver vil innhente tilbud fra ventilasjons-entreprenør, rørlegger, elektroentreprenør, heis-leverandør og automatikkleverandør og evaluere disse. Valgte tekniske entreprenører **vil bli tiltransportert bygningsentreprenør [Byggholt]** som underentrepriser. Bygningsentreprenør vil være hovedentreprenør. **Kfr vedlagte tiltransporterklæring**"

➤ **Tiltransporterklæringen pkt. 4:**

"Som Hovedentreprenør skal ... ha ... % påslag på de faktisk påløpte kostnader for den enkelte underentreprise eks mva"

Prisgrunnlaget (Bok 1)

➤ Basert på NS 3420

➤ Kapittel 01: Rigg og drift (4 hovedposter)

Hovedpost 01.B22 Drift av byggeplass

Underpost 01.B22.10 Administrasjon

Under/underpost 01.B22.10.1

"B22.211

Generell byggeplass - Administrasjon alle arbeider

Administrasjon med fremdriftsansvar av underentreprenører, Se bok 0"

Nierholm

Rt. 2007 s. 1489 (Byggholt)

Bakgrunn/problemstilling

- Byggholt: felles pris for samtlige ni poster under 01.B22.10 "Administrasjon"
- Ikke medtatt vederlag for tiltransport i fellesprisen, og heller ikke prissatt på dette annen måte
- Spørsmålet: Hadde Byggholt krav på vederlag?
 - Var det tilstrekkelig klart at tiltransport skulle prises?

Rt. 2007 s. 1489 (Byggholt)

Kommunens anførsel

➤ Underpost 01.B22.10.1 (bok 1):

"B22.211

GENERELL BYGGEPLASS – ADMINISTRASJON ALLE ARBEIDER

Administrasjon med fremdriftsansvar av underentreprenører, Se bok 0"

➤ Punkt A.2.2 (bok 0):

"Tiltakshaver [Kommunen] vil innhente tilbud fra ventilasjonsentreprenør, rørlegger, elektroentreprenør, heisleverandør og automatikkleverandør og evaluere disse. Valgte tekniske entreprenører **vil bli tiltransportert bygningsentreprenør [Byggholt]** som underentrepriser. Bygningsentreprenør vil være hovedentreprenør. **Kfr. Vedlagte tiltransporterklæring"**

= Klart

Rt. 2007 s. 1489 (Byggholt)

Høyesteretts vurdering:

- Avsnitt 62: "[D]et [vil] være av vesentlig betydning at anbudsgrunnlaget er basert på en **korrekt og konsekvent bruk og forståelse av de standarder som er anerkjent i byggebransjen**. Det sier seg selv at det vil være byggherren som ved utformingen av anbudsgrunnlaget vil måtte bære ansvaret for at en slik målsetning blir oppnådd"
- Avsnitt 64: Postgrunnlaget i NS 3420 ikke utformet med sikte på prising av tiltransport
- Avsnitt 65: "En angivelse av **prising under en post som i utgangspunktet tar sikte på andre forhold**, vil lett skape risiko for misforståelser"

Rt. 2007 s. 1489 (Bygggholt)

Høyesteretts vurdering:

- Slik risiko for misforståelser kan avhjelpes på to måter:

1) Tilføyelse av 9-tall [nå: A] i koden

B22.211

GENERELL BYGGEPLASS – ADMINISTRASJON
ALLE ARBEIDER

2) Tilleggstekst til postens standardtekst

Administrasjon med fremdriftsansvar av
underentreprenører, Se bok 0

Rt. 2007 s. 1489 (Byggholt)

Høyesteretts vurdering:

➤ Høyesterett (avsnitt 67):

"[T]illeggstekst til postens standardtekst som klart og entydig gir uttrykk for hva posten er ment å skulle prissette"

➤ 01.B22.10.1: "Administrasjon med fremdriftsansvar av underentreprenør, se bok 0"

1. "Administrasjon med fremdriftsansvar av underentreprenør" – uklart
2. Henvisning til "bok 0" – gjorde det ikke klarere

➤ **Konklusjon:** Ikke klart at tiltransport skulle prises under 01.B22.10.1

3.4 BFJR-praksis

BFJR 595 (2008)

- Kontrakt: Legging av vannledning over mark
- Spørsmål: Hadde E krav på vederlag for ulemper ved vekst- og steinbehandling knyttet til grøftearbeidene?
- Innledende tekst: "*De ulempene dette [vekst- og steinbehandlingen] medfører skal inkluderes i enhetsprisene*"
- Ingen korresponderende poster

3.4 BFJR-praksis

BFJR 595 (2008)

"Den generelle beskrivelse av forutsatt vekstjordbehandling er tydelig, og isolert ikke til å misforstå. Men den korresponderer ikke med postene i arbeidsbeskrivelsen. (...) En anvisning basert på at ulemper ved steinbehandling – muligens også for vekstjordbehandling – skal innregnes i anbudets øvrige enhetspriser er ingen tilfredsstillende løsning på dette spørsmålet. Rådet har i en rekke saker påpekt at generelle beskrivelser uten korresponderende poster for prising normalt betyr at slike arbeider tilsier varsel om betaling for endringer eller tillegg"

Konklusjon: E hadde krav på vederlag

Niersholm

3.4 BFJR-praksis

BFJR 619 (2013)

- Kontrakt: utbygging og ombygging av offentlig administrasjonsbygg
- Spørsmål: Levering/montering av sylinderlås i system for innerdører omfattet av avtalt vederlag?
- Innledende tekst: "Sylinderlås skal leveres og monteres for alle etterfølgende poster for innerdører"
- Ikke nevnt i etterfølgende poster

3.4 BFJR-praksis

BFJR 619 (2013)

Pkt. 2.1: "Om det generelle vil Rådet mene at dersom det fremgår **rimelig klart** at alle de følgende enkeltposter under et kapittel skal medregne elementer som er nevnt innledningsvis i kapitlet, må dette **normalt være tilstrekkelig**. Men dette kan stille seg annerledes dersom de respektive enkeltposter **i detalj** omtaler hva som inngår i posten **uten å ta med** det som er nevnt i innledningen til kapitlet. Tilbyderne kan da **lett overse** at det aktuelle element fra innledningen må innregnes også i hver av mange enkeltposter i kapitlet"

Pkt. 4: "Det [må] normalt **kreves klare holdepunkter** for at innledende tekster skal underforstås i derpå følgende poster"

Konklusjon: E hadde krav på vederlag

3.4 BFJR-praksis

BFJR 348 (1990)

- Kontrakt: Rehabilitering av et skolebygg
- Spørsmål: Var levering av beslag omfattet av kontraktssummen?
- Innledende tekst: "*Prisen skal inkludere nødvendige beslag*"
- Ikke nevnt i etterfølgende poster

3.4 BFJR-praksis

BFJR 348 (1990)

"Det er i den generelle del av beskrivelsen konkret vist til at prisen skal inkludere nødvendige beslag i henhold til egen liste. Dette generelle forbehold står i den umiddelbare sammenheng med de poster som skal omfatte de aktuelle beslag og er forsåvidt lett synlige"

Konklusjon: E hadde ikke krav på vederlag

3.5 Juridisk teori

Marthinussen m.fl. (2016) side 75-76

*"Den er også grunn til å nevne et praktisk viktig spørsmål. Det oppstår når de innledende tekster til et kapittel i beskrivelsen i generelle former omtaler hva kapittelet beskriver (...), mens det ved beskrivelsen av enkeltposter under kapittelet mangler enkeltposter som etter NS 3420 skulle ha vært der. **Det er normalt bare de prispåbærende postene som er med i kontraktssummen. De generelle bestemmelsene står sjelden oppført som poster som skal prises.** Også i disse tilfellene vil enkeltpostene normalt være avgjørende for hva som er med i kontraktssummen og hva som faller utenfor"*

Se også Arvesen m.fl. (2014) side 189 (forbehold om underlagets tilstand)

3.6 Slutning fra kildene

- Utgangspunkt: Postene er avgjørende for hva som er omfattet av kontraktssummen
- Unntak kan tenkes etter en nærmere vurdering

4 Retningslinjene for vurderingen

Moment 1: Naturlig å prise arbeidet under en/ flere post(er)?

➤ Begrunnelse: Tilbyderne forventer å finne ytelsene der de naturlig hører hjemme

➤ Eksempel på at det forelå tilknytning:

- BFJR 619 (2013)

➤ Eksempel på at det ikke foreslå tilknytning:

- Rt. 2007 s. 1489 (Byggholt)

➤ Tvilstilfelle

- Rt. 2012 s. 1729 (Mika)

Moment 2: Hvor er den innledende teksten plassert?

➤ BFJR 338 (1990):

- Kontrakt: Behandling av himling (takflaten) til et stasjonsanlegg
- Innledende tekst: "*Ved gjennomføringer i himlinger **forsterkes panelene med 12 mm kryssfiner***"
- Ikke nevnt i poster for himling (15 sider lengre frem)
- Rådet: Forståelig at E overså at kryssfinerplatene skulle prises

➤ BFJR 348 (1990):

*"Det er i den generelle del av beskrivelsen konkret vist til at prisen skal inkludere nødvendige beslag. Dette generelle forbehold står **i den umiddelbare sammenheng** med de poster som skal omfatte de aktuelle beslag og er for så vidt i dette tilfelle **lett synlige**"*

Moment 3: Henvisning mellom post og innledende tekst

- Hvilken betydning skal (og bør) slike henvisninger tillegges?
- Utgangspunkt: ikke uten betydning for tolkningen – fortløpende påminnelse
- **Retningslinje 1:** Hvor spesifikk er henvisningen?

Rt. 2007 s. 1489 (Byggholt):

"Administrasjon med fremdriftsansvar av underentreprenører, se bok 0"

Kapittel: 18 ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER					
Postnr	NS-kode/Spesifikasjon	Enh.	Mengde	Pris	Sum
18.41.112.9.4	WN1.7736 JORDINGSMATRIELL FUNKSJON: SKJØT UTFØRELSE: MED PRESSHYLSE MATERIALE: KOBBERKLEDD STÅL EKVIVALENT CU-TVERRSNITT: 50 mm²				
Andre krav: Tekniske bestemmelser under kapittel 18.40 ELKRAFT GENERELT og innledende tekst i dette kapittel.					

Moment 3: Henvisning mellom post og innledende tekst

- **Retningslinje 2:** Omfanget av teksten det vises til?

BFJR 591 (2007)

- Kontrakt: Oppussing av et sykehjem
- Innledende tekst (4 sider): "Det skal takast med *sikkerheitsglass på innvendige og utvendige vindauge og dører*, der forskriftene og NS set krav om det"
- Samtlige poster: "Eventuelle kostnader knytta til *generelle bestemmelser i beskrivelsen/generell bok* skal takast med"

Moment 3: Henvisning mellom post og innledende tekst

Rådet:

"I dette tilfellet er *innledende tekst på 4 sider*. Det fremkommer her *mer eller mindre generelle opplysninger* utarbeidet av den prosjekterende som på denne måten forutsetter at en del av prosjekteringen, og dermed prosjekteringsansvaret, legges på anbyderen uten at dette ellers er gjort til en klar forutsetning"

➤ **Retningslinje 3:** Henvisning til flere "sett" med innledende tekster?

Kapittel: 18 ELEKTROTEKNISKE ARBEIDER					
Postnr	NS-kode/Spesifikasjon	Enh.	Mengde	Pris	Sum
18.41.412. 9.4	WN1.7736 JORDINGSMATRIELL FUNKSJON: SKJØT UTFØRELSE: MED PRESSHYLSE MATERIALE: KOBBERKLEDD STÅL EKVIVALENT CU-TVERRSNITT: 50 mm ² Andre krav: Tekniske bestemmelser under kapittel 18.40 ELKRAFT GENERELT og innledende tekst i dette kapittel.				

olm

Moment 4: Hvor spesifikt er postene utformet?

- Presumsjon for at detaljerte tekster er ment å være uttømmende
- BFJR 257 (1987): "*Riggkapitlet er beskrevet med **relativt høy detaljeringsgrad** og med klar oppdeling der riggandel for elektroentreprisen er holdt utenfor. En kan derfor **ikke se noen foranledning for entreprenøren til å tro at noe var uteglemt***"
- Ved detaljerte poster bør BH synliggjøre at postene skal omfatte mer enn uttrykkelig beskrevet

Moment 5: Hvor sentralt/omfattende er arbeidet?

➤ To kryssende hensyn

- Formodningen for seg at E har forstått (eller burde ha forstått) at sentrale arbeider skulle prises
- Formodningen for seg at prosjekterende beskriver sentrale arbeider i de prisbærende postene

Moment 5: Hvor sentralt/omfattende er arbeidet?

LG-2012-067167 (Kjøsnesfjorden)

- Kontrakt SVV/Mika i et tunnel- og rassikringsprosjekt i Jølster
- Spørsmål: Var oppføring av rasvoller omfattet av kontraktssummen?
- Prosjektorientering: "*Det skal bygges i alt 4 rasvoller av ulik størrelse*"
- Ingen prosesser for rasvoller (!!)

Moment 5: Hvor sentralt/omfattende er arbeidet?

Flertallet: "Flertallet ser det slik at begge parter ut fra det som var *det overordnede formål*, nemlig bygging av tunnel og rasvoller til et rassikringsprosjekt, *må ha vært klar over* at anbudet og tilbudet skulle omfatte også bygging av rasvoller. (...) Lagmannsretten er enig med SVV i at det har *all formodning mot seg at en så sentral del av prosjektet ikke ble priset*"

Mindretallet: "Når en entreprenør har fylt ut de poster *SVV har valgt å spesifisere* skal han *kunne stole på* at alle aktiviteter og forhold som inngår i gjennomføringen av prosjektet er priset. En konsekvens av å basere beskrivelsen på et standardisert system er at *oversikten over helheten* i det enkelte prosjekt blir vanskeligere for entreprenøren. Ved anvendelse av sitt eget spesielle kodesystem har SVV påtatt seg ansvaret for at alle brikkene, og dermed helheten i SVVs puslespill er på plass"

Moment 6: Postgrunnlag i NS 3420?

BFJR 413 (1994):

- Kontrakt: Oppføring av idrettshall, herunder gulvstøping og påstøp av elementer
- Generell tekst (gulv): "Armering med nett K189 legges i påstøpens øvre halvdel"
- Post L 56.2321.002 (Påstøp av betong)
"Inkl. armering K189"
- Post L 56.2221.001 (Gulv av betong)
"Som beskrevet ovenfor"

Moment 6: Postgrunnlag i NS 3420?

BFJR 413 (1994) – begrunnelse:

*"Når byggherren (konsulenten) har valgt å beskrive arbeidene iht. NS 3420 må dette gjøres **konsekvent**. I dette tilfellet skulle armering vært **angitt som egen post** kodet som "L41.500, Armering med nett". At konsulenten hevder at "Dette er en vanlig måte å beskrive gulv på, og har alltid vært benyttet av oss", forandrer ikke Rådets standpunkt til å være konsekvent"*

Tusen takk for oss!

Helge Morten Svarva, Wiersholm

Advokat/Partner

Tlf: 90 07 97 35

hms@wiersholm.no

Håvard Andreassen, Wiersholm

Advokatfullmektig

Tlf: 97 10 88 61

haan@wiersholm.no

Wiersholm